

екологічної безпеки, оцінку екологічного ефекту при інвестуванні в економічний сектор з метою переходу на інноваційну модель розвитку, вдосконалення економічних механізмів природокористування, які б були органічно пов'язані з інструментами соціально-економічного регулювання життєдіяльності суспільства в умовах ринкової економіки, вдосконалення системи штрафних санкцій за заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу та гармонізації цієї системи з системою штрафних санкцій за економічні порушення.

Перед державою стоїть завдання забезпечити інтегрований підхід до сталого розвитку довкілля, коли вирішення екологічних проблем є, з одного боку, завданням, а з іншого – інструментом більш справедливого розподілу суспільного багатства, який згодом буде впливати на технологічну перебудову економіки, та забезпечення сталого розвитку країни в цілому.

Література: 1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015 роки) "Шляхом Європейської інтеграції" / Авт. кол.: А. С. Гальчинський, В. М. Гєєць та ін. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с. 2. Закон України "Про Державний бюджет України на 2007 рік" // www.liga.net/ 3. Ведущие производители автомобилей // www.avto-optima.ru/ 4. Статистичний щорічник України за 2005 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К.: Техніка, 2006. – 600 с. 5. Закон України "Про розвиток Національної екологічної мережі України" // www.liga.net/ 6. Всесвітній банк Ukrainian Media Service // www.dgmarket.com/eproc/

Стаття надійшла до редакції
12.09.2007 р.

УДК 330.11

Піддубна Л. І.

ОНТОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

The article substantiates the ontology of competitiveness as a scientific notion on the basis of the research subject enlargement concerning the regularity of economic systems functioning and highlighting changes in the economic activity continuum.

Радикальні перетворення в українському суспільстві та складнощі, які виникають на шляху інтеграції вітчизняної економіки в систему світогосподарських зв'язків, актуалізують проблему дослідження теоретичних основ конкурентоспроможності. На початку перетворень багатьом здавалося, що ці основи є добре відомими вітчизняним реформаторам і питання полягає лише у використанні існуючого теоретичного знання в умовах української дійсності. Однак реформування української економіки виявило не тільки слабкість рефлексивного курсу, а й предметного рівня теорії конкурентоспроможності.

Сьогодні стають очевидними "аспектний" характер, тяжіння до фрагментованості і, як наслідок, – "моральний знос" теорії конкурентоспроможності в неокласичній її версії. Від пізнавальної функції вона явно "дрейфує" в напрямі інструментального знання без будь-якого "засору" між ним і реальною практикою, "готова" до практичного використання цього

знання. Домінуючі в наукових і навчальних виданнях описи конкурентоспроможності за схемою *ad hoc* дозволяють розкрити "анатомію" конкурентних успіхів у конкретних ситуаціях, однак не забезпечують вихід на системний рівень осмислення конкурентоспроможності – її походження, змісту, генези та історичної динаміки.

Це завдання має вирішувати теорія конкурентоспроможності з онтологічною її компонентою, в якій предметом дослідження є не "принципи діяльності в умовах конкуренції" [1, с. 12], а закономірності формування, руху та відтворення результатів економічної діяльності в умовах її ринкової організації. На жаль, необхідно визнати, що питання онтологічних основ конкурентоспроможності – з'ясування причин, які породжують потребу в конкурентоспроможності як науковому понятті, – у світовій економічній думці залишається відкритим. Аналіз свідчить, що у великому обсязі літератури з проблем конкурентоспроможності це питання залишається "в тіні" або обмежується описами наявних концептів конкурентоспроможності та посиланнями на праці автора теорії конкурентних переваг М. Портера.

Метою даної статті є спроба осмислення онтологічних основ конкурентоспроможності на основі системної рефлексії економічного розвитку та криз призму змін у його результативному континуумі. Вибір такого підходу до предмета дослідження, на думку автора, відкриває можливість розробки оновленої версії теорії конкурентоспроможності.

Як складова економічної науки теорія конкурентоспроможності має свої онтологічні та гносеологічні передумови, без визначення яких неможливо зрозуміти ані сутність поняття, ані зміст самої теорії. Викривлення цих передумов породжує помилки концептуального характеру на теоретичному та стратегічному – на практичному рівні. Незважаючи на те, що вона є відносно новою галуззю економічної науки, виникнення поняття "конкурентоспроможність" пов'язане з часом, коли соціальним механізмом організації економічної діяльності став ринок, а її результативний бік почав визначатися як конкурентний успіх.

Ринковий механізм вніс радикальні зміни у зміст та результативний континуум економічної діяльності. У змістовному аспекті ці зміни полягають у переході від "лінійного" – за схемою "суб'єкт – об'єкт" або "людина – природа – діяльність – результат" – характеру економічної діяльності, який С. Булгаков визначав як "боротьбу за життя з ворожими силами природи з метою захисту, управління й розширення, у намаганні володіти ними, приручити й стати їх господарем" [2, с. 54], до "багатовимірного" – за схемою "суб'єкт – об'єкт – суб'єкт" або "людина – природа (суспільство) – діяльність – результат", у якому "продукти вилучаються не тільки з природи, а й із суспільства" [3, с. 128].

Перехід до ринкової організації економічної діяльності спричинив не менш радикальні зміни в її результативному континуумі. Результативність, як відомо, є функціональною властивістю будь-якої економічної системи, яка визначає рівень її працездатності (якість системи) при наявному способі використання ресурсів. В інтерпретації результативності економічної діяльності концептуально значущим є поняття "континуум", яке в математичній науці визначається як "неподільне ціле у множині властивостей певної реальності" [4, с. 124], що обумовлюється такими його ознаками, як "носії" і "рівень", та можливість побудови на їх основі континууму, в якому потік результатів є обмеженням, яке визначає рівень (стан) функціонування економічних систем.

Під *результативним континуумом* економічної діяльності розуміється єдиний і неподільний потік результатів, у якому властивості рівневої організації економічної діяльності визначаються імперативами функціонування-існування суб'єкта за наявного технологічного укладу. Результативний континуум економічної діяльності змінюється в часі-просторі в залежності від епохи, а в межах однієї епохи – в залежності від галузі, роду, виду діяльності і т. д. Як архетип економічної свідомості він є продуктом багатовікової економічної практики, яка спрямовувала буття людства. Людина й соціум могли існувати лише

в умовах, коли результативність їхніх зусиль принаймні дозволяла підтримувати й відновлювати потік ресурсів, який забезпечував фізичне та соціальне існування. В історичній ретроспективі можуть бути виділені три рівні функціонування економічних систем, яким відповідають три розташовані в континуумі результативності, імперативи функціонування-виживання людини й соціуму (рис. 1).

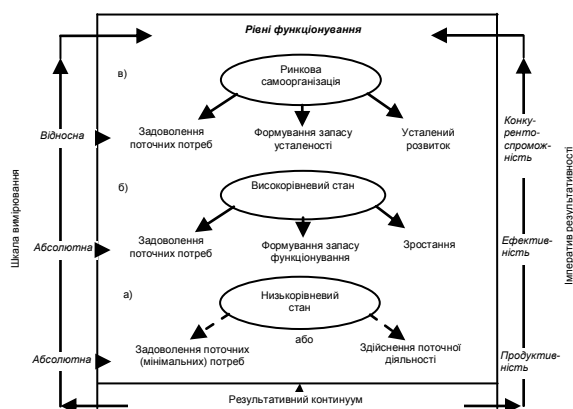

Рис. 1. Рівні функціонування економічних систем та їх результативні характеристики

Імператив продуктивності є економічним імперативом результативності в найбільш загальному сенсі. У дилемі "бути або не бути", "існувати чи не існувати" людство завжди вирішувало "бути" та "існувати" завдяки такому діяльному функціонуванню, яке забезпечувало "надбіологічні" сторони життя і досягалося через *продуктивну працю*.

У загальному плані продуктивність визначається як [5, с. 28]:

$$\text{Productivity} = \text{Outputs} / \text{Inputs}, \quad (1)$$

де Productivity – продуктивність;
Outputs – продукція;
Inputs – вхід.

Система економічної діяльності з імперативом продуктивності (рис. 1,а) характеризується низьким рівнем функціонування, оскільки переважний обсяг ресурсів (кінцевих результатів) витрачається на забезпечення мінімальних потреб системи (на біологічне виживання людини та/або здійснення поточної діяльності). Говорячи мовою теорії систем, проблема функціонування цієї системи полягає в її дисипативності, тобто вона є структурою, що легко розпадається [6, с. 528]. Навіть незначне зовнішнє (або внутрішнє) збурення може спричинити різке зниження потенціалу системи, а отже, зупинку в короткостроковому періоді певного виду економічної діяльності як такої.

Підвищення рівня функціонування економічної системи (рис. 1,а) об'єктивно пов'язане із прирощенням результатів діяльності на основі поглиблення суспільного поділу праці і, зокрема, поділу родів діяльності (виробництва) на окремі види й підвиди. Відображенням змін у суспільному поділі праці став новий закон (правило, обмеження) формування потоків у континуумі результативності – закон ефективності, або правило "алгоритму функціонування" системи економічної діяльності. Логіка цього правила ґрунтується на теоретичному постулаті, який підтверджується реальною практикою: саме "алгоритм" ("модель", або "спосіб") функціонування системи, а не окремі операційні процеси всередині системи, визначає ймовірність досягнення бажаних результатів діяльності [6, с. 228].

Імператив ефективності відповідає високорівневій моделі організації системи економічної діяльності, яка характеризується не тільки зростаючим обсягом ресурсів для забезпечення поточних потреб функціонування, а й формуванням додаткових ресурсів для розвитку системи (рис. 1,б). Кількісні мето-

ди вимірювання ефективності визначаються тим, як повно враховуються ресурси системи в досягненні кінцевих результатів її функціонування. В загальному вигляді ефективність функціонування економічної системи визначається як співвідношення між результатами та використаними ресурсами [5, с. 227]:

$$E = \frac{\text{Goods and services produced}}{\text{All resources used}}. \quad (2)$$

Перехід до ринкової організації економічної діяльності зміщує питання ефективності функціонування економічних систем у бік проблем, пов'язаних з їх активним позиціонуванням в конкурентному просторі. Методологічна роль імперативу ефективності в цих умовах стає обмеженою: логіка ринкової взаємодії вимагає оцінки рівня функціонування економічних систем у площині як внутрішніх, так і зовнішніх вимог або у площині як "лінійного", так і "багатовимірного" характеру економічної діяльності. Відображенням цих змін і вимог у результативному континуумі стала оцінка рівня функціонування економічних систем на основі імперативу конкурентоспроможності (рис. 1,в).

Імператив конкурентоспроможності розширює континуум результативності економічних систем, але це розширення пов'язане не з природними основами економічної діяльності, а із соціальним механізмом її організації – з механізмом ринку (рис. 1,в).

Функціонування-існування економічних систем в умовах ринку визначається не тільки імперативами продуктивності й ефективності, які забезпечують відповідно "надбіологічний" бік життя суб'єкта та зростаючий потік засобів його існування, а й імперативом конкурентоспроможності, який синтезує в собі особливості та результати ринкової організації економічної діяльності. В умовах ринку остання виступає не тільки як свідомо активність суб'єкта, спрямована на трансформацію природних і взагалі несоціальних об'єктів (клас взаємозв'язків "суб'єкт – об'єкт"), а й у формі його взаємодії з іншими суб'єктами економічної діяльності (клас взаємозв'язків "суб'єкт – суб'єкт").

Оцінка результатів економічної діяльності в умовах ринку здійснюється за відносною шкалою вимірювання, яка виражає відношення властивостей об'єктів, що порівнюються [6, с. 578]. Звідси, за термінологією В. Корнякова [7], конкурентоспроможність можна визначити як "ультрарезультативність" економічної діяльності в умовах, коли соціальним механізмом її організації стають ринок та конкуренція.

Отже, онтологічними основами конкурентоспроможності є зміни в характері та в результативному континуумі економічної діяльності, які відображають: 1) логіку соціоприродного походження людини та умови її виживання через продуктивну працю; 2) трансформацію предметно-перетворюючої діяльності людини у виокремлену галузь, законом економічного розвитку якої стає закон ефективності; 3) формування принципово нового – ринкового механізму організації економічної діяльності, якому відповідає принципово новий імператив виживання суб'єкта розвитку – імператив конкурентоспроможності.

Онтологічні основи конкурентоспроможності дозволяють виявити "несучу конструкцію" теорії конкурентоспроможності й подати її як категоріальну систему, схема якої наведена на рис. 2.

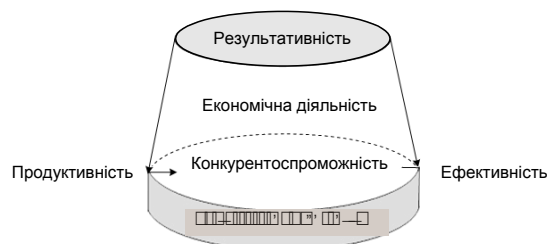

Рис. 2. Система категорій теорії конкурентоспроможності

У схемі, наведеній на рис. 2, "економічна діяльність" виступає системоутворюючою категорією, яка за типологією "рід – вид" є родовою, а "ринкова діяльність" – видовою. Різні акценти на результативність обумовлюють і різну теоретичну призму. Акцент на продуктивність – це "економіка природокористування" як форма прямого енергообміну між людиною і природою. Акцент на ефективність – це "економіка зростання" із механізмом розширеного відтворення матеріальних умов життєдіяльності людини. Акцент на конкурентоспроможність – це "економіка ринкового виживання" із механізмом гомеостазу, який ґрунтується на збалансуванні внутрішніх та зовнішніх результативних потоків у системі. Цей спосіб підтримки гомеостазу є передумовою досягнення мети і результатів функціонування, необхідних та достатніх для активного позиціонування системи в конкурентному середовищі.

Онтологічні основи конкурентоспроможності визначають відмінності та субординацію категорій у континуумі результативності. Базовою (родовою) є категорія *продуктивності*, видовою – категорія *ефективності*, а підвидовою – категорія *конкурентоспроможності*. Онтологічним підґрунтям цих категорій виступає результативний континуум економічної діяльності з асоціативним рядом категорій, які відображають результативність економічної діяльності в абсолютному (економічність, технологічність, ресурсоемність, потужність тощо) або відносному (конкурентна позиція, конкурентний статус тощо) вимірах.

Наведене вище розуміння онтологічних основ конкурентоспроможності не є вичерпним. Однак воно, на думку автора, дозволяє розширити методологічну базу існуючої парадигми – бачення конкурентоспроможності "як комбінації двох елементів... Перший – це *ефективність виробництва*... Другий – це використання *унікальної, особливої стратегії*" [8, с. 148]. Згідно з подібною логікою експлікації конкурентоспроможності, її онтологічною основою є механізм відбору, який ґрунтується на раціональній поведінці ринкових агентів. Тобто питання про сутність конкурентоспроможності в цій схемі підмінюється питанням засобів досягнення конкурентного результату.

Якщо онтологічною основою конкурентоспроможності є зміни в соціальному механізмі організації економічної діяльності та в її результативному континуумі, то в гносеологічному плані конкурентоспроможність набула статусу економічної категорії як продукт "інтелектуального освоєння" цих змін, а отже, виступає як мова відбиття – тезаурус або відображення в категоріальній формі імперативу функціонування – існування суб'єкта економічного розвитку. Зважаючи на те, що "кожна мова – це відображення в її лінгвістичній структурі, у її правилах системи знань про світ, бачення світу, його розуміння..." [9, с. 48], можна стверджувати, що мова конкурентоспроможності – це мова соціогенезу економічної діяльності та розширення її результативного континууму як наслідок переходу сутності більш низького рівня організації економічної діяльності на більш високий рівень. У зв'язку з цим відбиття умов переходу виступає як першоносій даної сутності, а відповідно сама сутність – як спосіб прояву діалектики конкурентоспроможності.

Складність конкурентоспроможності як об'єкта пізнання полягає в тому, що, з одного боку, вона має інтерсуб'єктивну природу, тобто виникає на ґрунті конкурентних відносин "суб'єкт – суб'єкт", а з іншого – першооснову економічної діяльності визначає інший клас взаємозв'язків – "суб'єкт – об'єкт" або "людина – природа". Це створює оманливу видимість онтологічних основ конкурентоспроможності та уявлення її як механістичної конструкції "конкурентоспроможність – це спроможність суб'єкта до конкуренції".

Філософські "аномалії" механістичних конструкцій, зазначає російський філософ А. Фатенков, полягають у тому, що вони ґрунтуються "або в зовнішньому поєднанні визначально різних фрагментів онтологічно поверхневої галузі існуючого, або в трансформації онтологічно ємного цілого, яке завжди перевищує будь-яку суму своїх складових, у квазіцілі, яке дорівнює одній із сукупностей наявних у ньому елементів. У їх перелік з необхідністю входить суб'єктна компонента. Вона виявляється тим "додатком", який, власне, і забезпечує калъ-

кування об'єкта, що досліджується. Елімінування із тотожної схеми суб'єктної компоненти знову повертає квазіцилі в метафізично об'ємне, але агностично непроявлене ціле" [10, с. 161].

Суб'єктна компонента в конструкції "конкурентоспроможність – це спроможність суб'єкта до конкуренції" гносеологічно є ззагалі "пустим додатком", оскільки суб'єкт в операційному його сенсі – це "дехто", який "є джерелом, рушієм, носієм цілеспрямованої активно-вольової предметно-практичної діяльності, а отже, й процесу пізнання (як одного з видів діяльності) та його комплексної оцінки" [11, с. 514]. Іншими словами, спроможність до конкуренції – це іманентна властивість *реально* діючого суб'єкта ринку, втрата якої перетворює його в іншу соціально-економічну структуру.

Слід зазначити, що зростаюча неадекватність самого терміна "конкурентоспроможність" для характеристики такого кола явищ, як власність, капітал, ціна, технологія, товари, системи менеджменту тощо [12 – 14], до яких він застосовується в семантичному плані, ще не є такою гострою проблемою для економічної науки. Історія розвитку мови знає багато прикладів, коли зберігається термін, але змінюється його сенс або поруч із колишнім виникають нові його значення. Але буває й так, що навіть актуальне значення застаріває, продовжуючи за інерцією становити ніби щось актуальне.

Саме такі метаморфози мають місце з терміном "конкурентоспроможність": сьогодні він став "обов'язковою одиницею аналізу" або вимогою до публікацій як свідчення наявності в них сучасного бачення-аналізу економічних реалій, що не стільки сприяє поглибленню осмислення цих реалій, скільки створює в ньому перешкоди-шум. Те, що раніше визначалося за допомогою таких понять, як власність, капітал, сьогодні відображається із прикметником "конкурентоспроможний" [12] – поняття, зміст яких повністю залежить від суб'єкта дослідження. Чи не є це прикладом тих "особливостей" сучасної економічної науки, коли, за визначенням німецького філософа П. Козловські, "нове не стільки відкривається, скільки конструюється" [15, с. 42]. Чи не є це "збагачення" категоріального апарату економічної науки подібністю того, що в площині надмірності математичного моделювання в економічному аналізі М. Алле визначав як "математичне" шарлатанство [16]. Чи не є за варіантом "шарлатанства" на ґрунті "конкурентоспроможної" риторики маємо справу?

На початку XXI століття як ніколи раніше особливо актуальними стають питання результативності економічного розвитку країн, регіонів та окремих підприємств. Сутнісно-змістовна характеристика таких понять, як продуктивність, ефективність, конкурентоспроможність, їх онтологічні основи, субординація та співвідношення з іншими поняттями результативного континууму визначають особливості управлінських моделей, схем і алгоритмів висхідного розвитку. У цій площині, на жаль, слід констатувати парадоксальну картину: чим більш складними стають сучасний економічний розвиток та континуум його результативності, тим більш слабкою стає їх теоретична рефлексія й виявляється обмеженість неокласичного інструментарію їх осмислення.

Принциповою методологічною вадою неокласичної парадигми конкурентоспроможності є її уявлення та опис як *реального явища*. Проблема обґрунтування "першооснови" конкурентоспроможності в межах цієї методології є другорядною. А позбавлена відповідей на базове питання, що становить собою конкурентоспроможність, та ще більш важливі, як і чому виникає конкурентоспроможність, теорія конкурентоспроможності є гносеологічно обмеженим "фактологічним" знанням. І цілком небезпідставно стверджував С. Ейлон – один із опонентів головної роботи М. Портера – про те, що "... після 800 сторінок... читач не набагато більше обізнаний з тим, як конкурентна перевага може бути визначена й виміряна" [17, с. 14].

Сьогодні, коли вже ціле покоління ретельно вивчило теорію конкурентних переваг М. Портера і знайшло в ній недоліки концептуального характеру, можна тільки дивуватися процесом "портеризації" теоретичних основ конкурентоспроможності в сучасних дослідженнях. Свідченням цього є те, що

будь-які серйозні спроби реінтерпретації конкурентоспроможності відсилають їх авторів до праці "The Competitive Advantage of Nations" [1]. Посилання на цю працю стало "обов'язковим" для тих, хто намагається надати "ваги" дослідженню проблем конкурентоспроможності, незважаючи на застереження критиків щодо "розмитості" теоретичного концепту конкурентоспроможності, що міститься в ній, та методологічних схем її аналізу.

Рух уторованою стежкою, безумовно, зручний, але він не дозволяє виявити нові напрями та можливості руху, в тому числі й теоретичного. "Віра, схилення перед авторитетами, – зазначає П. Отмахов, – звичка, трансформована у впевненість, нарешті просто побоювання втратити "інтелектуальний капітал" у вигляді створених протягом академічної кар'єри теорій відіграють у реальній науці незмірно більшу роль, ніж у її рафінованому теоретичному відображенні. Тому вчені, як правило, малочутливі до логічної критики і завжди знаходять безліч способів відвести її, включаючи пряме ігнорування. І не дивно, що часто серйозні аргументи не завдають шкоди логічно суперечливій концепції та не змінюють ставлення до неї з боку її прибічників" [18, с. 134].

Зростання ролі конкурентоспроможності в результативному континуумі сучасного економічного розвитку – очевидний факт. Але не менш очевидним є й те, що глибинну основу результативного розвитку складає те, що визначається як "людський чинник".

Реальність виявляється в тому, що не існує ані "конкурентоспроможної" якості, ані "конкурентоспроможної" швидкості, ані "конкурентоспроможних" витрат [19, с. 26] як персоніфікації конкурентних переваг. Тільки суб'єкт конкуренції є носієм нових знань та під "дамокловим мечем" жорстких обмежень і вимог ринку приймає рішення щодо якості, швидкості та витрат і створює нові товари, нові системи збуту, нові системи постачання тощо. І вплетена в реальну тканину ринкових відносин та об'єктивних економічних явищ результативність цих рішень виступає як *конкурентоспроможність суб'єкта* за якістю, за швидкістю, за витратами, за товарами, за системою збуту тощо. У спробах визначити конкурентоспроможність як "оптимальну суміш" якості, швидкості й витрат навіть за допомогою математичних методів і комп'ютерних наук фахівці вимушені констатувати її прямий зв'язок із "живим інтелектуальним" чинником: "...у більшості розвинених країн, зазначають вони, будь-яка конкурентна перевага досягається за рахунок знань, вмінь та творчих рішень" [19, с. 26].

Відомий історик економічної думки П. Селігмен зазначав: "Економічна наука не може існувати без поняття про людину, про психологію. Донині це залишається однією з найгостріших проблем економічної науки" [20, с. 344]. Можливо, маючи саме це на увазі, можна подолати міфологеми про "конкурентоспроможні" товари, витрати, ціни, технології та спрямувати зусилля на розроблення такої її версії, в якій наукове поняття "конкурентоспроможність" знайде свого безпосереднього носія – реально діючого суб'єкта економічного розвитку.

Література: 1. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с. 2. Булгаков С. Н. Философия хозяйства. В 2-х т. Т. 1. – М.: Наука, 1997. – 512 с. 3. Никонов Е. М. Философия накопления // Философия хозяйства. Альманах Центра общественных наук и экономического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2001. – №2(14). – С. 124 – 136. 4. Козн П. Теория множеств и гипотеза / Пер. с англ. – М., 1969. – 288 с. 5. Donovan R. J., Norwood J. L. Productivity and the economy: chartbook, U. S. GRO Wash, 1981. – 324 p. 6. Системный анализ и принятие решений: Словарь-справочник: Учеб. пособие для вузов / Под ред. В. Н. Волковой, В. Н. Козлова. – М.: Высшая школа, 2004. – 616 с. 7. Корняков В. И. Результаты и затраты как фундаментальные категории науки // Философия хозяйства. Альманах Центра общественных наук и экономического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2001. – №2. – С. 108 – 124. 8. Портер М. Японская экономическая модель: Может ли Япония конкурировать?

Пер. с англ. – М.: Альбина Бизнес Букс, 2005. – 264 с. 9. Старіш О. Г. Системологія. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 232 с. 10. Фатенков А. Н. Модель-метафора как аутентичная форма философской мысли // Философия хозяйства. Альманах Центра общественных наук и экономического факультета МГУ им. М. В. Ломоносова. – 2005. – №3. – С. 157 – 164. 11. Економічна енциклопедія. У 3-х т. Т. 3 / Відпов. ред. С. В. Мочерний. – К.: Вид. центр "Академія", 2002. – 952 с. 12. Смагач О. Відкритість транзитивних економік: теоретико-методологічний аспект // Журнал європейської економіки. – 2003. – №1. – Т. 2. – С. 60 – 86. 13. Фатхудинов Р. А. Конкурентоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент. – М.: Изд.-книг. центр "Маркетинг", 2002. – 892 с. 14. Лициц И. М. Теория и практика оценки конкурентоспособности товаров и услуг. – М.: Юрайт-М, 2001. – 224 с. 15. Koslowski P. Ethics of Capitalism and Critique of Sociology; Two Essays with a Comment by James Buchanan Heidelberg. Berlin, N. Y. 1996. – 284 p. 16. Алле М. Экономика как наука. – М.: Наука для общества, 1995. – 216 с. 17. Eilon S. On Competitiveness. Omega: International Journal of Management Science. 20. 1999. – P. 14. 18. Отмахов П. Рационализм в экономической науке: теория и практика // Вопросы экономики. – 1999. – №9. – С. 119 – 136. 19. Хейвуд, Дж. Брайан. Аутсорсинг: в поисках конкурентных преимуществ: Пер. с англ. – М.: Изд. дом. "Вильямс", 2002. – 176 с. 20. Селигмен Б. Основные течения современной экономической мысли. – М.: Прогресс, 1968. – 864 с.

Стаття надійшла до редакції
29.06.2007 р.

УДК 005.3

Доронин А. В.

РУКОВОДСТВО И ЛИДЕРСТВО КАК ФУНКЦИИ МЕНЕДЖМЕНТА

The necessity of consideration of the directorship and leadership as two intersupplied functions of management, that have different mechanisms of authority as the basis, are substantiated in the article.

В публикациях, посвященных управлению производственной организацией, постоянно идут дискуссии о содержании и сущности многих теоретических понятий и практических технологий, предназначенных для упорядочения процессов, которые происходят в ней. Это относится и к функциям менеджмента. В целом их роль понятна: достижение целей и решение задач управления обеспечиваются профессиональной деятельностью менеджеров, отражаемой в разнообразных работах, которые они выполняют. Составными частями любого управления являются функции, которые традиционно в менеджменте делят на общие и специальные. Первые присутствуют в любом управлении вне зависимости от сферы его применения, и потому их называют общими. Специалисты по менеджменту не однозначно определяют их перечень. Можно было бы не обращать на этот момент внимания, если бы не оказалось, что сегодня в поле зрения менеджеров появился новый предмет внимания – организационное поведение, а решение проблем управления этим предметом невозможно без уточнения места и роли таких видов деятельности работников системы управления, как руководство и лидерство.

Поэтому целью данной статьи является уточнение сущности, содержания, взаимосвязи и предназначения таких функций, как руководство и лидерство в управлении организационным поведением.